

Sygn. akt I ACa 60/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Lucyna Świdorska-Pilis (spr.) SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 30 kwietnia 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. (1)

przeciwko M. K. (2)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 9 maja 2014 r., sygn. akt I C 177/13,

- 1) oddała apelację;
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego 1 000 (tysiąc) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Częstochowie) na rzecz adwokata R. K. 3 321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych, w tym 621 (sześćset dwadzieścia jeden) złotych podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 60/15

UZASADNIENIE

Powódka M. K. (1) wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego M. K. (2) kwoty 80 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia odpisu pozwu – tytułem zadośćuczynienia.

W uzasadnieniu żądania powódka wskazała, iż podstawą faktyczną powództwa jest okoliczność, że od 27 sierpnia 2010 r. powódka leczy się w Poradni (...) z powodu zaburzeń depresyjno-lękowych oraz ostrej reakcji na stres. Rozpoznanie to stanowi uszczerbek na zdrowiu powódki. Powodem pogorszenia się stanu zdrowia powódki jest postawa pozwanego, który po uprzednim dopuszczeniu się zdrady małżeńskiej, na przełomie lipca i sierpnia 2009 r. wyprowadził się od powódki, pozostawiając ją samą nie tylko bez środków utrzymania, ale i z długami związanymi między innymi z jego działalnością gospodarczą. Następnie pozwany podjął działania w celu rozwiązania przez rozwód małżeństwa stron.

Pozwany M. K. (2) wnosił o oddalenie powództwa, zarzucając iż żądanie pozwu jest całkowicie bezzasadne. Pozwany zarzucał, iż nie miał i nie ma żadnego wpływu na stan zdrowia powódki, a jedynym celem pozwu jest „całkowite zniszczenie go finansowo”, co niejednokrotnie podkreślała powódka.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Częstochowie oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy świadczonej powódce z urzędu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powódka M. K. (1) i pozwany M. K. (2) pozostawali w związku małżeńskim od 14 czerwca 1986r. Pozwany M. K. (2) pracował poza granicami kraju, najpierw w N., potem w I.. Pozwany rzadko przyjeżdżał do Polski, z reguły jedynie w okresie świątecznym. Najdłużej w Polsce przebywał 14 miesięcy po zakończeniu pracy w N. a przed podjęciem zatrudnienia w I.. Próbował wówczas prowadzić działalność gospodarczą w postaci firmy transportowej, ale nie przyniosła ona oczekiwanych dochodów. Pozwany ponownie więc wyjechał za granicę w celach zarobkowych. Powódka M. K. (1) w okresie małżeństwa pozostawała na utrzymaniu męża, zajmowała się wychowaniem dzieci i prowadzeniem gospodarstwa domowego. Strony w czasie trwania związku małżeńskiego wybudowały dom mieszkalny. Od 2005 roku w I. zamieszkuje także starszy syn stron K. K.. W późniejszym okresie, po przerwaniu nauki, wyjechał tam również młodszy syn stron M.. Od 2008 roku powódka i pozwany pozostawali w separacji. Pozwany związał się z inną kobietą, w dniu (...) urodziło się z tego związku dziecko. Sąd Okręgowy w Częstochowie rozwiązał przez rozwód małżeństwo stron z winy M. K. (2) oraz zasądził na rzecz powódki alimenty w kwocie po 300 zł miesięcznie. Od 7 listopada 2008r. powódka M. K. (1) jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy w K. jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku dla osób bezrobotnych. Aktualnie zamieszkuje z młodszym synem M. K. (3), który pracuje w firmie (...) jako magazynier oraz prowadzi działalność gospodarczą. M. K. (3) osiąga dochody w wysokości około 2 000 zł – 2 100 zł. Powódka pozostaje na jego utrzymaniu. Powódka M. K. (1) od 2010r. leczy się w Poradni (...) w (...) Przychodni (...) w K. z rozpoznaniem zaburzeń depresyjnych na podłożu adaptacyjnym. Zaburzenia depresyjne obejmują szeroko pojęte objawy obniżenia nastroju, ogół zjawisk, które wiążą się z przewlekającym obniżeniem nastroju i mogą występować w wielu różnych zespołach chorobowych. U powódki nie występuje depresja jako jednostka chorobowa. Zaburzenia adaptacyjne należą do kręgu zaburzeń emocjonalnych rokujących dobrze co do wyleczenia. Są one uwarunkowane wieloczynnikowo. Istotną rolę odgrywają czynniki osobowościowe, genetyczne, kształtowane przez wychowanie, dotychczasowe życie, sytuację zdrowotną, nawyki, które dana osoba posiada. Są to zaburzenia o charakterze subiektywnym. Głównym problemem przy tego rodzaju zaburzeniach adaptacyjnych jest problem zderzenia danej osoby z sytuacją życiową, z którą sobie nie radzi. Powódka orzeczeniem z dnia 16 czerwca 2011r. zaliczona została do lekkiego stopnia niepełnosprawności na okres do 30 czerwca 2013 r. W okresie trwania związku małżeńskiego w 2004 r. powódka i pozwany zaciągnęli kredyt w kwocie 60 000 zł w Banku (...) S.A. w K.. Środki finansowe uzyskane z kredytu strony przeznaczyły na spłatę innych zobowiązań i bieżące wydatki. Pozwany spłacał kredyt do lutego 2013r. Od tej daty przestał spłacać kredyt, przy czym nie spłaca go również powódka. W 2012r. pozwany zachorował i od tamtej pory przebywa na zwolnieniu lekarskim. Otrzymuje zasiłek chorobowy w kwocie 280 funtów miesięcznie.

W ocenie Sądu pierwszej instancji w adekwatnym, typowym związku z niewiernością małżonka, pozostają takie negatywne przeżycia jak stres, dyskomfort psychiczny, rozczarowanie. Nie każda natomiast osoba, która znajduje się w takiej stresującej sytuacji jak rozpad pożycia małżeńskiego i rozwód, doznaje zaburzeń o charakterze psychicznym, typu zaburzenia adaptacyjne. Same uciążliwości i przykrości odczuwane przez małżonka niewinnego nie uzasadniają przyznania zadośćuczynienia. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wykazał natomiast by obecny stan

zdrowia powódki pozostawał w adekwatnym związku przyczynowym z zachowaniem pozwanego, który dopuścił się niewierności małżeńskiej.

Odnosząc się do kwestii naruszenia dobra osobistego powódki M. K. (1) w postaci prawa do rodziny, zważył Sąd, iż prawo do zachowania więzi rodzinnych istniejących między małżonkami dotyczy relacji między każdym z małżonków a wszystkimi innymi osobami (osobami trzecimi). Wskazane dobro osobiste jest związane z istotą małżeństwa, którą charakteryzują szczególnie bliskie, głębokie więzi. Zebrany materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, iż w relacjach stron w czasie trwania małżeństwa brak było cech charakteryzujących prawidłowo funkcjonujące małżeństwo, stąd też powódce nie przysługuje prawo ochrony takich więzi. W relacjach między małżonkami czy byłymi małżonkami, poprzez jakieś konkretne naganne zachowania, może dojść do sytuacji naruszenia dóbr osobistych, nie w postaci prawa do rodziny, ale takich jak np. cześć, nietykalność cielesna, zdrowie, wolność. Jednakże tego rodzaju sytuacje nie były objęte podstawą faktyczną powództwa w niniejszej sprawie.

Od powyższego rozstrzygnięcia apelację złożyła powódka wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej dla powódki z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, gdyż koszty te nie zostały przez powódkę poniesione ani w całości ani w części.

Skarżąca zarzucała:

1) naruszenie art. 361 § 1 kc poprzez bezzasadne przyjęcie, że pomiędzy zachowaniem pozwanego, a skutkiem w postaci zaburzeń stanu psychicznego powódki nie występuje adekwatny związek przyczynowy, a w konsekwencji bezzasadnie niezastosowanie art. 445 § 1 kc w związku z art. 444 § 1 kc.

2) naruszenie art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc poprzez ich niewłaściwą interpretację, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki nie może odnieść skutku.

Sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, stąd z mocy art. 387§2¹ kpc niniejsze uzasadnienie wyroku zawiera jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Marginalnie podnieść jedynie należy, że stan faktyczny ustalony został przez Sąd pierwszej instancji prawidłowo, a wynikał z zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Nieuprawnione są zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Pełnomocnik powódki, precyzując żądanie w trakcie rozprawy apelacyjnej podał, że powódka domaga się zadośćuczynienia za doprowadzenie do rozstroju zdrowia oraz zadośćuczynienia z tytułu naruszenia jej dóbr osobistych. Z kiego z tych roszczeń domaga się zasądzenia kwot po 40 000 zł z ustawowymi odsetkami od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu.

Stosownie do treści art. 445 § 1 kc w związku z art. 444 § 1 kc w razie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, Sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Ustalone przez Sąd Okręgowy w Częstochowie w sprawie I1 RC 1903/09 o rozwód zachowanie pozwanego M. K. (2) w postaci niewierności stanowiło niewątpliwie naruszenie obowiązku określonego w art. 23 kpc. Zebrany materiał dowodowy nie pozwala jednak na przyjęcie, iż pozwany jest sprawcą zaburzeń depresyjnych występujących u powódki. Sąd Apelacyjny w całości podziela trafne rozważania Sądu pierwszej instancji odnośnie braku podstaw ku zasądzeniu na rzecz powódki zadośćuczynienia z tytułu rozstroju zdrowia. Same uciążliwości i przykrości, ujemne przeżycia, czy nawet stres, to nie są one równoznaczne z rozstrojem zdrowia. Jeśli natomiast chodzi o obecny stan zdrowia powódki to prawidłowo w tym zakresie oparł się Sąd na treści opinii biegłego. Biegły wskazał, że

iż zaburzenia depresyjne są uwarunkowane wieloczynnikowo, związane są one z predyspozycjami biologicznymi, czynnikami osobowościowymi, genetycznymi, które sprzyjają ich występowaniu. Istotną rolę odgrywają czynniki osobowościowe, genetyczne, kształtowane przez wychowanie, dotychczasowe życie, sytuację zdrowotną, nawyki, które dana osoba posiada. Są to zaburzenia o charakterze subiektywnym. Głównym problemem przy tego rodzaju zaburzeniach adaptacyjnych jest problem zderzenia danej osoby z sytuacją życiową, z którą sobie nie radzi. W ocenie biegłego psychiatry lek. med. M. M. (2), prawdopodobnym jest, że całość społecznego funkcjonowania powódki M. K. (1) wiąże się z usztywnionymi schematami emocjonalnymi i behawioralnymi, co przekłada się na cierpienie, brak satysfakcji i problemy w relacjach interpersonalnych. Izolowanie się i zamykanie od otoczenia generalnie nie służy poprawianiu relacji i umiejętności społecznych i zazwyczaj powoduje zasklepianie się we własnych zaburzeniach i w konsekwencji ich utrwalanie. Biegły zauważył też, że tego rodzaju zaburzenia nie wyłączają zdolności do pracy i nie są inwalidztwem uniemożliwiającym podjęcie zatrudnienia.

Prawidłowa zatem była ostateczna konkluzja Sądu pierwszej instancji, iż obecny stan zdrowia powódki nie pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z zawinionym (w sensie dopuszczenia się naruszenia obowiązku wierności małżeńskiej) działaniem pozwanego.

Drugie żądanie powódki dotyczyło zasądzenia zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych.

Wstępnie wskazać należy, iż co do samej zasady - co słusznie zauważa Sąd pierwszej instancji - w relacjach między małżonkami czy byłymi małżonkami może dojść do sytuacji naruszenia dóbr osobistych takich jak np. cześć, nietykalność cielesna, zdrowie, wolność. Jednakże tego rodzaju sytuacje nie były objęte podstawą faktyczną powództwa w niniejszej sprawie.

Powódka – co wynika z apelacji – domaga się ochrony (czy też zadośćuczynienia) w związku takim dobrem osobistym jakim jest prawo do rodziny. Wstępnie podnieść należy, iż również co do samej zasady istnieje takie dobro osobiste, a zatem podlega ono ochronie. Jednakże – co prawidłowo podkreślił Sąd pierwszej instancji – naruszenie jego może mieć miejsce w sytuacji dobrze funkcjonującej rodziny i dokonania naruszenia przez osobę trzecią. Tego typu sytuacja nie była objęta podstawą faktyczną powództwa w niniejszej sprawie.

Powódka naruszenie swego dobra osobistego utożsamia z winą pozwanego w doprowadzeniu do rozpadu ich związku małżeńskiego. Tu podzielić należy trafne rozważania Sądu pierwszej instancji, że wewnętrzne stosunki w małżeństwie są przedmiotem prawa rodzinnego, które przewiduje określone instytucje w celu zapewnienia w związku z rozводом środków utrzymania małżonkowi, który dotychczas pozostawał na utrzymaniu współmałżonka, z winy którego doszło do rozpadu pożycia. Z tego właśnie względu, Sąd Okręgowy w sprawie I1 RC 1903/09 zasądził od pozwanego na rzecz powódki alimenty. Słusznie też uznał Sąd, że zebrany materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, iż w relacjach stron w ostatnim czasie brak było cech charakteryzujących prawidłowo funkcjonujące małżeństwo, tj. pozytywnego stosunku uczuciowego, szacunku, zaufania, wyrozumiałości, respektowania osobistych cech małżonka, uwzględniania jego osobistych potrzeb i gotowości do ustępstw oraz kompromisów. W tej sytuacji nie można przyjąć, by pozwany, poprzez doprowadzenie do rozpadu takiego związku, dopuścił się naruszenia dobra osobistego powódki w postaci prawa kontynuowania prawidłowo funkcjonującego życia rodzinnego.

Skutków rozpadu związku małżeńskiego w postaci rozczarowania powódki z powodu niewierności współmałżonka i poczucia dyskomfortu psychicznego nie można utożsamiać z celem postępowania pozwanego. Cel postępowania pozwanego w postaci nawiązania nowych więzi, był związany z powstaniem u niego uczucia do innej kobiety, a nie ukierunkowany na naruszenie dóbr osobistych powódki w postaci prawa do rodziny.

Z przedstawionych względów na podstawie art. 385 kpc apelacja powódki jako nieuprawniona winna ulec oddaleniu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 kpc. Powódka przegrała postępowanie wywołane wniesieniem apelacji, winna zatem zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty za instancję odwoławczą, sprowadzające się do honorarium pełnomocnika procesowego w wysokości 2 700 zł. Mając jednak na uwadze trudną sytuację materialną i zdrowotną powódki, która jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy w K. jako osoba bezrobotna bez

prawa do zasiłku dla osób bezrobotnych i pozostaje na utrzymaniu młodszego syna a dodatkowo leczy się w Poradni (...) z rozpoznaniem zaburzeń depresyjnych na podłożu adaptacyjnym należało częściowo zastosować możliwość nieobciążania jej kosztami procesu na rzecz przeciwnika. Owa trudna sytuacja dała asumpt dla zwolnienia jej od ponoszenia kosztów sądowych w całości. W ocenie Sądu Apelacyjnego obciążenie powódki kosztami zastępstwa procesowego w całości mogłoby spowodować poważny uszczerbek w jej utrzymaniu, nadto byłoby trudne do wyegzekwowania. Dlatego też Sąd odwoławczy na podstawie powołanej normy zasądził jedynie kwotę 1 000 zł. Suma ta jest dla powódki osiągalna, chociażby poprzez okresowe dokonanie potrącenia z tytułu przysługujących jej roszczeń alimentacyjnych.

Powódka w toku postępowania reprezentowana była przez adwokata z urzędu. Zgodnie z § 19 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 97, poz. 887 ze zmianami) koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponosi Skarb Państwa. Wobec czego Sąd Apelacyjny, na mocy § 6 pkt. 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt. 2 i § 19 tego rozporządzenia przyznał pełnomocnikowi powoda od Skarbu Państwa kwotę 3 321 złotych (w tym podatek od towarów i usług) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.